

مبانی فیلم سازی

سعید شاه حسینی
عضویت علمی دانشگاه اراک

شاه حسینی، سعید، ۱۳۵۱	
مبانی فیلم سازی / سعید شاه حسینی؛ ویراستار عصمت بیات. ویرایش ۲- اراک: دانشگاه اراک، ۱۳۸۳.	
و، ۱۸۰ص. : مصور- (انتشارات دانشگاه اراک؛ ۶۲/۷)	
چاپ دوم: ۱۳۹۰	
ISBN: 978-964-7320-52-8	
عنوان انگلیسی:	
The Basics of Filmmaking	
کتابنامه:	
۱. سینما-کارگردانی.	۲. سینما-تدوین.
۳. فیلم برداری.	۴. فیلمنامه نویسی.
الف. عنوان.	ب. بیات، عصمت، ویراستار.
۷۹۱	
/۴۳	
م ۲۴۲ ش	م ۲ ش / ۱۹۹۸ PN

نام کتاب	: مبانی فیلم سازی
تألیف	: سعید شاه حسینی
ویراستار	: عصمت بیات
نوبت چاپ	: دوّم
تاریخ چاپ	: تابستان ۱۳۹۰
طرح روی جلد	: غلامرضا عسگری
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۷۳۲۰-۵۲-۸
شمارگان	: ۱۵۰۰ نسخه
ناشر	: انتشارات دانشگاه اراک
کد کتاب	: ۶۲/۷
قیمت	: ۴۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست

عنوان	صفحه
پیشگفتار	
آغاز سخن	۱
فصل اول: فیلم نامه	۵
فکراولیه	۷
تخیل و تجسم	۹
آیین نگارش	۱۰
پیرنگ یا طرح و توطئه	۱۲
نمونه‌ای برای یک فیلمنامه داستانی	۱۵
نمونه‌ای برای یک فیلمنامه مستند	۱۶
نمونه‌ای برای یک فیلم آموزشی	۱۷
تصویر، صدا، کلام	۱۹
بخشی از یک فیلمنامه داستانی (بدون کلام)	۲۴
بخشی از یک فیلمنامه داستانی (با کلام)	۲۶
چند توصیه	۳۱
فصل دوم: کارگردانی	۳۵
نما و برش	۴۰
اندازه نما	۴۱
زاویه‌های نما	۵۱
دوربین متحرک	۵۲
حرکت‌های محوری	۵۴
حرکت‌های انتقالی	۵۵
حرکت‌های زوم	۵۹
ترکیب حرکت‌ها	۶۰

۶۱	 دوربین روی دست
۶۲	 مدت زمان نما
۶۴	 نمای نقطه دید
۶۵	 انتقال های نمابه نما
۶۸	 تداوم چیست؟
۶۹	 تداوم جهت
۷۰	 خط کنش
۷۲	 عبور از خط کنش
۷۳	 تداوم رنگ
۷۴	 تداوم جنس نور
۷۴	 تداوم فضای نوری
۷۴	 تداوم حالت و جایگاه افراد و پدیده ها
۷۵	 تداوم پوشش و لباس
۷۵	 تداوم آرایش و گریم
۷۵	 تداوم سرعت حرکت
۷۵	 تداوم صوتی
۷۶	 تداوم فنی
۷۶	 برشهای هم محور و قاعده زاویه ۳۰ درجه
۸۰	 نمای مادر
۸۰	 برداشت بلند
۸۱	 عدم تداوم
۸۲	 نگارش برشنامه
۸۶	 فیلمنامه مصور
۸۷	 رج زدن نماها
۹۱	 فصل سوم: فیلم برداری
۹۳	 ساز و کار ثبت تصویر
۹۸	 عدسی ها

۱۰۰		دیاگرام
۱۰۱		زاویه دید عدسی ها
۱۰۳		فیلم خام
۱۰۵		اندازه های فیلم خام و دوربین
۱۰۹		اندازه های ویدئو
۱۱۰		اندازه های غیر حرفه ای
۱۱۱		اندازه های حرفه ای
۱۱۴		ابزار حرکتی دوربین
۱۱۶		نورسنجی
۱۱۶		صافی ها
۱۱۷		تصحیح کننده رنگ
۱۱۷		چگالی خنثی
۱۱۸		قطبی کننده
۱۱۹		نرم کننده
۱۱۹		جلوه مه
۱۱۹		کاهنده تضاد مندی تصویر
۱۲۰		تدریجی
۱۲۰		تصحیح گر نور فلورسنت
۱۲۱		نورپردازی
۱۲۳		نور افکن
۱۲۴		ترکیب بندی تصویر
۱۲۵		نسبت ابعاد قاب تصویر در ترکیب بندی سینما
۱۳۰		لابراتوار
۱۳۳		فصل چهارم: تدوین
۱۴۳		ردیف کردن نماها
۱۴۴		انتخاب برداشت های مطلوب نماها
۱۴۴		برش اولیه

۱۴۶	برش نهایی
۱۴۷	ابزار تدوین
۱۴۹	فصل پنجم: صدا
۱۵۲	صدابرداری همگام
۱۵۶	موسیقی
۱۵۹	سکوت
۱۶۱	فصل ششم: نمایش فیلم
۱۶۴	نمایشگر تصاویر ویدئویی
۱۶۵	نمایشگرهای نور تابه ویدئویی
۱۶۵	شیوه‌های پخش
۱۶۹	فصل هفتم: سینما و واقعیت
۱۷۷	سخن آخر
۱۷۹	منابع

پیشگفتار

سینما رسانه‌ای پرتاثیر است و هنری است خلاق جهانی پرمغزتر از آن‌چه دیده‌ایم و یا شنیده‌ایم یا در روزمره‌گی تجربه کرده‌ایم. از اوایل پیدایش این پدیده یعنی اواخر قرن نوزدهم میلادی تا به امروز یعنی اوایل قرن بیست و یکم میلادی نگره‌پردازهایی چند بر این پدیده به‌دیده تحلیل نگریسته‌اند و برای آن ویژگی‌ها و چهارچوبی معین کرده‌اند. مورخان نیز در کتاب‌هایی چند، تاریخ سینما را نگاشته‌اند. همچنین در این دوران چه بسیار کتاب‌ها در آموزش سینما به‌رشته تحریر درآمدند که سینما را به‌عنوان یک صنعت بررسی کردند و به آموزش روش ساختن فیلم پرداختند. با یک نگاه به گذشته خواهیم دید که آن‌قدر کتاب درباره شیوه کارگردانی فیلم نوشته شده که دوباره سرایی آن‌چه دیگران گفته‌اند چیز بدیعی نخواهد بود. از سوی دیگر فیلمنامه‌نویسی، فیلم‌برداری و تدوین نیز در شکل‌های گوناگون به اندازه کافی در کتاب‌ها آموزش داده شده و درباره آنها بسیار در اصل و حاشیه مطلب نگاشته شده است. اضافه بر همه این موارد، پرداختن به تمام زوایای تولید فیلم به شکلی کامل یعنی چهار عنصر فیلمنامه‌نویسی، کارگردانی، فیلم‌برداری و تدوین، در یک کتاب یک جلدی و کوچک، ناشدنی است. با توجه به گستردگی هر شاخه از سینما و پیشرفت‌های قدیم و جدید این پدیده، بدیهی است که هر شاخه، خود، تخصصی مستقل و دارای مباحث مفصل است. به‌عنوان نمونه برای آموختن فیلم‌برداری دانسته‌های فیزیک نور، شیمی و مبانی ریاضی و فنون عکاسی بسیار ضرور است. نگاه کنید به کتاب‌هایی متعدد که درباره ترکیب‌بندی، شناخت عدسی‌ها و یا لابراتوار نوشته شده است و یا آشنایی با ادبیات برای فیلمنامه‌نویسی

تصور می‌کنم آموختن کامل رموز این چهار عنصر برای یک نفر چندان ممکن نباشد و کاملاً روشن است آنان که سینما را به عنوان مطالعه اصلی خود برگزیده‌اند، هرگز فرصت و توان

پرداختن کامل به این موارد را نخواهند داشت. اما تصور می‌کنم بتوان اطلاعات اولیه و پایه را برای شناخت این عناصر، جهت آشنایی اولیه و احیاناً کاربرد ساده و ابتدایی آن‌ها در اختیار خوانندگان قرارداد. این خوانندگان می‌توانند علاقه‌مندان روز افزون این معمای نه‌چندان پیچیده باشند که می‌خواهند فقط درباره آن بدانند و یا می‌توانند هنرجویان دوره‌های فیلم‌سازی و یا دانشجویانی باشند که در دوره تحصیلی خود نیاز به دانستن فنون اولیه سینما دارند؛ مثل دانشجویان رشته تحصیلی علوم تربیتی با گرایش تکنولوژی آموزشی که درس‌هایی چون تولیدفیلم‌های آموزشی و تولیدبرنامه‌های تلویزیونی را فرامی‌گیرند.

از سال ۱۳۷۶ که در دانشگاه اراک به تدریس درس تولیدفیلم‌های آموزشی پرداختم تا چاپ اول این کتاب با درخواست پیاپی دانشجویان برای معرفی یک منبع ساده و مناسب به منظور خواندن مبانی فیلم‌سازی مواجه شده‌ام که جواب مناسبی برای آن نداشته‌ام. زیرا هر کتابی که موجود است یا آن قدر قدیمی است و مطالب آن کهنه، که جواب‌گوی امروز نیست و یا فقط از یک زاویه و مفصل به مقوله نگاه کرده است که مناسبتی با حال یک دانشجوی غیرتخصصی سینما ندارد. بنابراین یک دانشجو برای درک و دریافت اولیه سینما (فیلمنامه‌نویسی، کارگردانی، فیلم‌برداری و تدوین) باید بخش‌هایی کوچک از کتاب‌های بزرگ و متعدد را ورق بزند که البته به طور کامل موجود نیستند. این به ویژه در کشور ما که با کمبود منابع مطالعاتی در این مقوله روبه‌رو بوده‌ایم مشکلاتی را به همراه می‌آورد. این مسئله باعث شد تا انگیزه نگارش کتابی به وجود بیاید که با خواندن آن بتوان نحوه ساختن یک فیلم را به ایجاز از ابتدا تا انتها فراگرفت. کتابی ساده که بتواند با کسانی که بدون هیچ مطالعه قبلی به این مقوله نگاه می‌کنند ارتباط برقرار کند. در تنظیم مطالب، تلاش بر آن بوده‌است که به گونه‌ای باشد تا هم برای دانشجویان رشته‌های غیر سینمایی مفید باشد و هم برای آغازگران تحصیل سینما حرفی برای گفتن داشته باشد. در فاصله چاپ اول و دوم این کتاب برخی ترجمه‌ها از منابع خارجی نیز به بازار آمد که می‌توانند مورد توجه قرار گیرند.

سعید شاه حسینی

اراک - تابستان ۱۳۹۰